

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه پیام نور مرکز تهران واحد غرب

دانشکده مدیریت

گروه علمی: مدیریت بازرگانی (بازرگانی بین الملل)

عنوان پایان نامه:

بررسی اثرات پیوستن بنگاه های اقتصادی به بورس اوراق بهادار در رونق بازرگانی و رقابتی
شدن تولیدات و خدمات آنها در بازار

نگارش:

افشین رنگاور

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر قوچانی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر سمنانی

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته مدیریت بازرگانی (بازرگانی بین الملل)

پاییز ۱۳۹۰

دانشگاه پیام نور

بسمه تعالی

تصویب پایان نامه / رساله

پایان نامه تحت عنوان : بررسی اثرات پیوستن بنگاه های اقتصادی به بورس اوراق بهادار در

رونق بازرگانی و رقابتی شدن تولیدات و خدمات آنها در بازار که توسط افشین رنگاور

در مرکز تهران واحد غرب تهیه و به هیأت داوران ارائه گردیده است مورد تأیید می باشد.

درجه ارزشیابی :

نمره:

تاریخ دفاع:

اعضای هیأت داوران:

<u>نام و نام خانوادگی</u>	<u>هیأت داوران</u>	<u>مرتبه علمی</u>	<u>امضاء</u>
۱-	استاد راهنما		
۲-	استاد مشاور		
۳-	استاد داور		
۴-	نماینده تحصیلات تکمیلی		

تقدیم به

پدر مهربان و مادر دلسوزم

و همه آنانی که از کودکی تا حال و تا بعد به من آموختند و خواهند آموخت چگونه زیستن و چگونه اندیشیدن را و امیدوارم به هدایت الهی تا خود بیاموزم چگونه عمل کردن را..

سپاس :

منت خدایی راست عَزَّوَجَلَّ که طاعتش موجب قربت است و به شکر اندرش مزید نعمت. هر نفسی که فرو می رود ممد حیات است و چون بر می گردد مفرح ذات پس در هر نفسی دو نعمت است و بر هر نعمتی شکری واجب .

از دست و زبان که برآید   که از عهده شکرش بدرآید

خداوند را شاکر م که بار دیگر مرا از الطاف بی منتهای خود بهره مند نمود و در مرحله دیگری از تحصیل یاریم نمود . از استاد ارجمند و گرانمایه **جناب آقای دکتر قوچانی** که بر اینجانب منت نهادند و با وجود مشغله بسیار از هر گونه کمک و راهنمایی دریغ نکردند و از رهنمودهای روشنگرانه شان در طی اجرای تحقیق بهره مند بوده ام سپاسگزارم و از خداوند منان برای ایشان آرزوی موفقیت ، سلامت و توفیق خدمت دارم .

همچنین از استاد بزرگوار **جناب آقای دکتر سمنانی** که زحمت مشاورت این پایان نامه را بر عهده داشتند

و از رهنمودهای عالمانه شان برخوردار بوده ام تشکر و قدردانی می‌نمایم و همچنین از **جناب آقای دکتر**

حسینی و جناب آقای دکتر پرهیزگار که نهایت همکاری با بنده را داشتند ممنون و سپاسگزارم.

هر چند تشکر از همه عزیزانی که اینجانب را در این امر یاری نموده اند در این فضای اندک آسان نیست ولی شایسته است از همکاریها و مساعدتهای همه کسانی که از تجربیات و اندوخته های ایشان بهره مند گشتم سپاسگزارم .

و نیز از همکاران گرامی که با صرف وقت ارزشمند خود نسبت به پاسخ دادن به سئوالات پرسشنامه صبر و حوصله از خود نشان داده و متحمل زحمت گشته اند و اینجانب را در امر گردآوری اطلاعات یاری نموده اند بی نهایت سپاسگزارم از خداوند متعال برای همه عزیزان آرزوی موفقیت دارم .

افشین رنگاور

چکیده

در پژوهش حاضر اثرات پیوستن بنگاه های اقتصادی به بورس اوراق بهادار در رونق بازرگانی و رقابتی شدن تولیدات و خدمات آنها در بازار، مورد بررسی قرار گرفت بنابراین نوع تحقیق بر مبنای هدف کاربردی است در این تحقیق از روش توصیفی زمینه یاب (تحقیقات پیمایشی) استفاده شده است که دیدگاه کارشناسان را نسبت به پیوستن بنگاه های اقتصادی به بورس اوراق بهادار و تاثیر آن را در رونق بازرگانی و رقابتی شدن تولیدات و خدمات آنها در بازار مورد بررسی قرار می دهد. در این تحقیق جامعه آماری شامل کلیه مدیران و کارشناسان بنگاه های اقتصادی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار در استان تهران می باشد. که تعداد آنها ۱۸۵ بنگاه می باشد و تعداد مدیران و کارشناسان آنها بر اساس لیست ارائه شده از بورس ۵۰۱ نفر می باشد. بدلیل عدم دسترسی به تمامی اعضا جامعه آماری (مدیران و کارشناسان بنگاه های اقتصادی در استان تهران) نمونه گیری اتخاذ شد و حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران ۱۹۵ نفر به دست آمد؛ اعضا نمونه به صورت تصادفی ساده از لیست معرفی شده از سوی سازمان بورس اوراق بهادار انتخاب شده اند. در این تحقیق، برای کسب داده های اولیه جهت تجزیه و تحلیل، از پرسشنامه استفاده گردیده است. پرسشنامه حاوی ۱۲ سوال درباره هر سه متغیر رونق بازرگانی، رقابتی شدن تولیدات و خدمات بنگاه ها بر اثر پیوستن آنها به بورس اوراق بهادار می باشد که براساس متغیرهای مدل تحقیق می باشد. به منظور اندازه گیری قابلیت اعتماد، از روش آلفای کرونباخ و با استفاده نرم افزار SPSS انجام گردیده است. بدین منظور یک نمونه اولیه شامل ۳۰ پرسشنامه، پیش آزمون گردید و میزان ضریب اعتماد با روش آلفای کرونباخ محاسبه شد که عدد ۰/۹۸ به دست آمد؛ همچنین برای روایی پرسشنامه این پژوهش نیز قبل از اجرای نهایی، پرسشنامه، یعنی ۱۰ پاسخ دهنده به صورت محدود و همچنین ۳ نفر از اساتید دانشگاه توزیع گردید، تا ابهام های آن به حداقل ممکن کاهش یافته و در مقابل، پایایی و روایی (اعتبار) آن افزایش پیدا کند. بنا براین در این تحقیق برای روایی پرسشنامه از روایی محتوا استفاده شده است. در این تحقیق، برای تجزیه و تحلیلی داده های به دست آمده از نمونه ها، از روش های آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است و به منظور تجزیه و تحلیلی اطلاعات، از نرم افزار SPSS استفاده گردیده است. برای آزمون فرضیه ها به طور عمده، از روش آزمون t تک متغیره و تحلیل واریانس درونی استفاده شده است. نتایج تحقیق نشان داد پیوستن بنگاه های اقتصادی به بورس بر افزایش کارایی، افزایش اثربخشی، افزایش سرمایه ای و توانمندی های مالی، توان رقابتی و افزایش دامنه فعالیت آنها موثر است.

کلید واژه ها: بنگاه های اقتصادی / بورس / کارایی / اثربخشی / افزایش دامنه فعالیت / توانمندی های مالی و سرمایه ای / توان رقابتی

فهرست مطالب

شماره صفحه

عنوان

چکیده

فصل اول کلیات تحقیق

۱۵	۱-۱ مقدمه
۱۶	۲-۱ بیان مساله
۱۷	۳-۱ اهمیت موضوع
۱۹	۴-۱ اهداف تحقیق
۱۹	۵-۱ فرضیه های تحقیق
۱۹	۶-۱ روش تحقیق
۲۱	۷-۱ کاربردهای تحقیق
۲۱	۸-۱ سابقه تحقیق
۲۲	۹-۱ متغیرهای تحقیق
۲۲	۱۰-۱ تعاریف متغیرهای تحقیق
۲۲	۱-۱۰-۱ بنگاه های اقتصادی
۲۲	۲-۱۰-۱ اثر بخشی
۲۳	۳-۱۰-۱ رقابت
۲۳	۴-۱۰-۱ کارآیی
۲۳	۵-۱۰-۱ رقابت پذیری
۲۳	۶-۱۰-۱ مزیت رقابتی

فصل دوم ادبیات تحقیق

۲۵	۱-۲ مقدمه
۲۶	۲-۲ مبانی نظری
۲۸	۳-۲ جایگاه و نقش بورس اوراق بهادار در اقتصاد بازار
۲۸	۴-۲ بخش مالی
۳۰	۵-۲ بازار سرمایه و رشد اقتصادی
۳۳	۶-۲ بازار سرمایه و ابزارهای آن
۳۵	۷-۲ ابزارهای بازار سرمایه

- ۸-۲ بازار بورس به عنوان یک بازار سرمایه ۳۵
- ۹-۲ سهم ۳۶
- ۱۰-۲ اوراق قرضه ۳۶
- ۱۱-۲ توسعه بازار بورس و رشد اقتصادی ۳۷
- ۱۲-۲ تغییر ماهیت بازارهای اوراق بهادار از انحصارهای ملی و طبیعی به بازارهای بین المللی ۳۷
- ۱-۱۲-۲ ماهیت متغیر بازارهای بورس، همگرایی عملی و رقابت بیشتر ۳۷
- ۲-۱۲-۲ موانع دولتی و غیر دولتی رقابت در بازارهای اوراق بهادار ۴۰
- ۱۳-۲ مفهوم رقابت پذیری و مزیت رقابتی ۴۳
- ۱۴-۲ سطوح رقابت پذیری ۴۵
- ۱-۱۴-۲ رقابت پذیری در سطح ملی ۴۵
- ۲-۱۴-۲ رقابت پذیری در سطح صنعت ۴۷
- ۱-۲-۱۴-۲ تهدید و چشم و همچشمی جدی قسمتی ۴۷
- ۲-۲-۱۴-۲ تهدید تازه واردها ۴۸
- ۱۵-۲ عوامل ایجاد کننده مزیت رقابتی پایدار ۵۱
- ۱-۱۵-۲ اساس رقابت- دارایی ها و مهارت ها ۵۱
- ۲-۱۵-۲ جایی که رقابت می کنید ۵۲
- ۳-۱۵-۲ کسی که با او رقابت می کنید ۵۳
- ۱۶-۲ راههای ایجاد مزیت رقابتی در مقابل رقبا ۵۳
- ۱۷-۲ تقلید و کپی برداری رقبا ۵۳
- ۱۸-۲ کنترل شرایط رقابتی بازار ۵۳
- ۱۹-۲ نتایج رقابت در بازارهای اوراق بهادار نتایجی ۵۴
- ۱-۱۹-۲ تجزیه بازارها ۵۴
- ۲-۱۹-۲ ادغام شیوه های جدید انحصار و توافقات ضد رقابتی ۵۶
- ۲۰-۲ نقش بنگاه های اقتصادی در بازار سرمایه و توسعه اقتصادی ۵۸
- ۲۱-۲ رویکردی جدید : مزیت رقابتی پایدار ۵۹
- ۲-۲۲-۲ تئوری های مزیت رقابتی ۶۰
- ۲۳-۲ تئوری سازمان صنعتی (I.O) و دیدگاه پورتر ۶۰
- ۲-۲۴-۲ تئوری منبع مدار (RBV) ۶۲

۶۳	۱-۲۴-۲ منابع بنگاه
۶۳	۲-۲۴-۲ قابلیت ها
۶۴	۳-۲۴-۲ صلاحیت ها
۶۴	۲۵-۲ بنگاه های اقتصادی در کشورهای مختلف
۶۸	۲۶-۲ پیشینه عملی تحقیق
۶۸	۱-۲۶-۲ پیشینه داخلی
۷۰	۲-۲۶-۲ پیشینه های خارجی
۷۵	۲۷-۲ جمع بندی

فصل سوم روش تحقیق

۷۸	۱-۳ مقدمه
۷۸	۲-۳ روش تحقیق
۷۹	۳-۳ جامعه آماری
۷۹	۴-۳ حجم نمونه و روش اندازه گیری
۷۹	۱-۴-۳ تعیین حجم نمونه
۸۱	۵-۳ ابزار جمع آوری اطلاعات
۸۱	۱-۵-۳ سوالات عمومی
۸۱	۲-۵-۳ سوالات تخصصی
۸۶	۶-۳-۱ برآزش ابزار اندازه گیری
۸۷	۱-۶-۳ پایایی (قابلیت اعتماد) ابزار اندازه گیری
۸۸	۲-۶-۳ روایی ابزار اندازه گیری
۸۸	۷-۳ روش تجزیه و تحلیل داده ها
۹۰	۸-۳ محدودیت های پژوهش

فصل چهارم تجزیه و تحلیل داده ها

۹۲	۱-۴ مقدمه
۹۳	۲-۴ بخش اول توصیف داده ها
۱۰۰	۳-۴ بخش دوم آزمون فرضیه ها

فصل پنجم نتیجه گیری

۱۰۷	۱-۵ نقد و بررسی فرضیات
-----	------------------------

۱۰۹	..... نتیجه نهایی	۲-۵
۱۱۰	..... پیشنهادات پژوهشی	۳-۵
۱۱۱	..... پیشنهادهای مبتنی بر تجربه محقق	۴-۵
۱۱۱	..... پیشنهادها برای محققین آینده	۵-۵
۱۱۳	..... منابع و مآخذ	۶-۵

ضمائم

پرسشنامه

فهرست جداول

شماره صفحه

عنوان

۸۲	جدول ۳-۱ زیرگروه‌های متغیر اثر بخشی
۸۳	جدول ۳-۲ زیرگروه‌های متغیر دامنه فعالیت
۸۴	جدول ۳-۳ زیرگروه‌های متغیر کارایی
۸۵	جدول ۳-۴ زیرگروه‌های متغیر افزایش توانمندی سرمایه ای
۸۶	جدول ۳-۵ زیرگروه‌های متغیر رقابت پذیری
۸۶	جدول ۳-۶ شکل کاری و امپلمنت بندی پرسشنامه براساس طیف لیکرت
۹۳	جدول (۴-۱) توزیع فراوانی مربوط به آمار توصیفی نمرات اثربخشی
۹۳	جدول (۴-۲) توزیع فراوانی مربوط به آمار توصیفی نمرات کارایی
۹۳	جدول (۴-۳) توزیع فراوانی مربوط به آمار توصیفی نمرات کارایی
۹۴	جدول (۴-۴) توزیع فراوانی مربوط به آمار توصیفی نمرات توانمندی سرمایه ای
۹۴	جدول (۴-۵) توزیع فراوانی مربوط به آمار توصیفی نمرات رقابت پذیری
۹۴	جدول (۴-۶) توزیع فراوانی مربوط به جنسیت
۹۵	جدول (۴-۷) توزیع فراوانی مربوط به سطح تحصیلات
۹۶	جدول (۴-۸) توزیع فراوانی مربوط به سمت
۹۷	جدول (۴-۹) توزیع فراوانی مربوط به نوع استخدام
۹۸	جدول (۴-۱۰) توزیع فراوانی مربوط به سن
۹۹	جدول (۴-۱۱) توزیع فراوانی مربوط به سابقه خدمت
۱۰۰	جدول (۴-۱۲) نمایش متغیرهای مورد بررسی
۱۰۰	جدول (۴-۱۳) زیر مربوط به فاکتورهای بین گروهی است
۱۰۱	جدول (۴-۱۴) تعامل فاکتورهای درون گروهی و بین گروهی
۱۰۱	جدول (۴-۱۵) توصیف آماری مربوط به میانگین تایشو پیوستن بنگاهها به بورس در اثربخش
۱۰۲	جدول (۴-۱۶) آزمون T تک متغیره مربوط به تاثیر پیوستن بنگاهها به بورس در اثربخشی
۱۰۲	جدول (۴-۱۷) توصیف آماری مربوط به میانگین تاثیر پیوستن بنگاهها به بورس در کارایی
۱۰۲	جدول (۴-۱۸) آزمون T تک متغیره مربوط به تاثیر پیوستن بنگاهها به بورس در کارایی

- جدول (۴-۱۹) توصیف آماری مربوط به میانگین تاثیر پیوستن بنگاهها به بورس در دامنه فعالیت.....۱۰۳
- جدول (۴-۲۰) آزمون T تک متغیره مربوط به تاثیر پیوستن بنگاهها به بورس در دامنه فعالیت های آنها...۱۰۳
- جدول (۴-۲۱) توصیف آماری مربوط به میانگین تاثیر پیوستن بنگاهها به بورس در توانمندی.....۱۰۳
- جدول (۴-۲۲) آزمون T تک متغیره مربوط به تاثیر پیوستن بنگاهها به بورس در توانمندی.....۱۰۴
- جدول (۴-۲۳) توصیف آماری مربوط به پیوستن بنگاهها به بورس در افزایش توان رقابتی.....۱۰۴
- جدول (۴-۲۴) آزمون T تک متغیره تاثیر پیوستن بنگاهها به بورس در افزایش توان رقابتی.....۱۰۵

فهرست نمودارها

شماره صفحه

عنوان

- نمودار (۱-۳) مشخصات پژوهش ۹۰
- نمودار (۱-۴) توزیع فراوانی مربوط به جنسیت ۹۵
- نمودار (۲-۴) توزیع فراوانی مربوط به سطح تحصیلات ۹۶
- نمودار (۳-۴) توزیع فراوانی مربوط به سمت ۹۷
- نمودار (۴-۴) توزیع فراوانی مربوط به نوع استخدام ۹۸
- نمودار (۵-۴) توزیع فراوانی مربوط به سن ۹۹
- نمودار (۶-۴) توزیع فراوانی مربوط به سابقه خدمت ۱۰۰

فصل اول

کلیات تحقیق

طبق نظریه‌های اقتصاد کلان، انباشت سرمایه فیزیکی یکی از شرایط لازم برای رشد اقتصاد ملی به حساب می‌آید. به عبارتی به کارگیری مطلوب نیروی کار در فرایند تولید، تا حد زیادی به میزان سرمایه موجود بستگی دارد و انباشت سرمایه در تعیین میزان افزایش ستانده کل و ستانده سرانه نیروی کار نقش مهمی ایفا می‌نماید. به طریق اولی، همراه با گسترش زمینه‌های افزایش تولید و بهره‌وری در اقتصاد ملی، میزان پیشرفت جامعه با میزان سرمایه‌گذاری انجام شده در آن، رابطه همسو و متناسب دارد. بسیاری از مطالعات اقتصادی تایید می‌کنند که در صورت فقدان سرمایه کافی، رشد اقتصادی با مشکل جدی مواجه می‌شود. (عبده تبریزی، ۱۳۸۳).

بسیاری از کشورهای در حال توسعه نیز با مشکل اساسی کمبود سرمایه روبرو هستند. از آنجا که انباشت سرمایه یکی از مهم‌ترین منابع رشد مداوم اقتصادی یک کشور به‌شمار می‌رود، می‌توان از طریق بازارهای مالی، فرایند تشکیل سرمایه را تسریع نمود. بازارهای مالی به سبب نقش اساسی در گردآوری منابع از طریق پس‌اندازهای کوچک و بزرگ موجود در اقتصاد ملی، بهینه‌سازی گردش منابع مالی و هدایت آن‌ها به سوی مصارف و نیازهای سرمایه‌گذاری در بخش‌های مولد اقتصادی، مورد توجه قرار می‌گیرند. اثرات مثبت بازار اوراق بهادار بر توسعه اقتصادی، از جمله: افزایش انگیزه سرمایه‌گذاری از طریق کاهش ریسک، قیمت‌گذاری ریسک و تسهیل ریسک نقدینگی و تجهیز و بسیج سپرده‌ها و غیره آن‌قدر زیاد و حساس است که برخی از اقتصاددانان بر این عقیده‌اند که تفاوت اقتصادهای توسعه یافته و توسعه نیافته، نه در تکنولوژی پیشرفته بلکه در وجود بازارهای مالی یک‌پارچه، فعال و گسترده است؛ بازارهای که کشورهای توسعه نیافته از آن محروم هستند. (محمود ختایی و همکاران ۱۳۸۷).

براساس نظریه‌های اقتصاد کلان، انباشت سرمایه یکی از عوامل مفید و موثر بر رشد اقتصاد ملی می‌باشد. بازارهای مالی یکی از روش‌های فرایند تشکیل سرمایه می‌باشد که نقش بسزایی در جمع‌آوری پس‌اندازهای کوچک و بزرگ، بهینه‌سازی گردش منابع مالی و هدایت آن‌ها به سوی مصارف و نیازهای سرمایه‌گذاری در بخش‌های مولد اقتصادی دارند. بازار بورس با کاهش ریسک و تجهیز و تخصیص مناسب منابع، می‌تواند به‌خوبی به افزایش سرمایه‌گذاری و رشد اقتصادی کمک نماید. کشورهایی که از بازار بورس توسعه یافته بهره‌مند هستند، در انجام سرمایه‌گذاری و دستیابی به رشد اقتصادی بالا نیز موفق‌تر عمل می‌کنند. نتایج تحقیقات حاکی از آن است که با توجه به عدم توسعه یافتگی بورس تهران، اثر شاخص‌های توسعه بورس بر سرمایه‌گذاری و رشد اقتصادی بسیار ناچیز است. (قائم، ۱۳۷۹)، (عطایی عظیمی، ۱۳۷۹) (یحیی زاده فر و جعفری، ۱۳۸۰)، و (مختارن، ۱۳۸۳).

در واقع، در ایران عمده منابع سرمایه‌گذاری، اعتبارات اعطایی بنگاه‌های اقتصادی هستند. لذا، به نظر می‌رسد با گسترش حجم بازار سرمایه کشور، از طریق ایجاد زمینه‌های مشارکت هرچه بیشتر بنگاه‌های اقتصادی به وسیله

گسترش فیزیکی و الکترونیکی بازار سهام، ضروری است به تعریف و طراحی ابزارهای متنوع سرمایه‌گذاری در بازار بورس اوراق بهادار و تسریع در امر خصوصی‌سازی بیش از پیش توجه شود. اطلاع‌رسانی شفاف به سرمایه‌گذاران بنگاه‌های اقتصادی می‌تواند به جذب آن‌ها در بورس کمک نماید. لذا ضروری است ضمن تسهیل مقررات جهت حضور سرمایه‌گذاران، اقدامات لازم جهت اطلاع‌رسانی نیز صورت پذیرد. در بورس تهران سهام شرکت‌های سهامی عام مورد معامله قرار می‌گیرند و همین امر می‌تواند منجر به گسترش مالکیت واحدهای تولیدی در کشور گردد و لذا این امیدواری وجود دارد که در بلندمدت اکثر قریب به اتفاق افراد کشور در فعالیت‌ها و حرکت‌های اقتصادی سهیم گردند و از تکاثر ثروت نزد عمده‌ای معدود جلوگیری به عمل آید.

در واقع این نوشتار در پنج بخش تنظیم شده است. در بخش اول کلیات تحقیق ارائه می‌شود، بخش دوم به مروری بر پژوهش‌های انجام شده در زمینه رشد بنگاه‌های اقتصادی بر اثر پیوستن به بورس اوراق بهادار پرداخته است. در بخش سوم روش تحقیق بیان می‌شود. تحلیلی از داده‌های به دست آمده از این مطالعه در بخش چهارم و سرانجام در بخش پنجم به ارائه نتایج و سیاست‌های پیشنهادی می‌پردازد.

۱-۲ بیان مساله

سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار و از طریق بورس برای همگان شناخته شده نیست. پس‌انداز کنندگانی که به حسب عادت وجوه مازاد خود را به صورت سپرده نزد بانکها نگه می‌دارند، این روزها می‌شنوند که امکان دیگری که عبارتست از خرید سهام شرکتها و کارخانجات تولیدی نیز فراهم است. مشارکت افراد عادی در مالکیت واحدهای تولیدی و تجاری بدون وجود امکاناتی که بورس فراهم می‌آورد امر دشواری است. چرا که اولاً دسترسی به صورتهای مالی شرکتها آسان نیست. ثانیاً، حتی در صورت دسترسی به صورتهای مالی عموماً پیچیده شرکتها، بسیاری از افراد تخصص لازم برای تجزیه و تحلیل صورتهای مالی را ندارند. وبالاخره، اساساً از کجا باید فهمید که کدام شرکت حاضر است سهام خود را به عموم عرضه نماید. بورس اوراق بهادار همه این دشواریها را حل می‌کند. وضعیت مالی شرکتهای پذیرفته شده در بورس به طور مستمر تحت بررسی و نظارت است تا حقوق خریداران سهام شرکتها حفظ شود. به علاوه کارگزاران بورس - که برای خرید و فروش سهام الزاماً باید به آنها مراجعه شود- نیز افراد متخصصی هستند که به طور مستقل صورتهای مالی شرکتهای پذیرفته شده در بورس را تحت نظر دارند و می‌توانند خریداران را راهنمایی کنند. (بهرام فر و اس‌تیری، ۱۳۸۰).

افزایش نیازهای بنگاه های تولیدی به منابع مالی گوناگون و متنوع و محدودیت ابزارهای سنتی تامین منابع مالی شرایطی را به وجود آورده است تا ساختار سرمایه دچار تحول گردیده و روز به روز به سوی تکامل بیشتر گام بردارد اهمیت بازار بورس در ساختار بازار سرمایه به صورتی درآمده است که امروزه از آن به عنوان مهمترین عامل تشخیص شرایط اقتصادی، سیاسی اجتماعی و صنعتی، نام می برند. (دریر و کجل^۱، ۲۰۰۴).

اهمیت مکانیزم بورس تا بدانجا پیش رفته است که در حال حاضر در پاره ای از کشورها اعم از کشورهای صنعتی و یا در حال رشد بخش قابل توجهی از تشکیل سرمایه ملی متأثر از مکانیزم بورس است. اصولاً بورس تهران، یک بازار متشکل سرمایه است و اغلب کشورهایی که امروزه به عنوان کشورهای پیشرفته شناخته می شوند از این سازمان با هدف متمرکز نمودن سرمایه ها و قرار دادن آن در خدمت اهداف توسعه ای خود استفاده نموده و می نمایند و در واقع به عنوان سازمانی که بین پس اندازهای مردم و امکانات سرمایه گذاری در جامعه پل زده و آنها را به یکدیگر پیوند می دهد به طرز بسیار مؤثری از آن بهره برداری به عمل می آورند. (مختاریان، ۱۳۸۳).

در این راستا این سوال پیش می آید که پیوستن بنگاه های اقتصادی به بازار بورس تا چه اندازه می تواند در رونق بازرگانی و رقابتی شدن تولیدات و خدمات آنها در بازار موثر باشد؟ با توجه به مساله اصلی تحقیق و لزوم مطالعه در رشد بنگاه های اقتصادی سئالات زیر در این تحقیق مطرح می شود:

- آیا پیوستن بنگاه ها به بورس در افزایش توان رقابتی آنها تاثیر دارد؟
- آیا پیوستن بنگاه ها به بورس در افزایش توانمندی های مالی سرمایه ای و نقدینگی آنها تاثیر دارد؟
- آیا پیوستن بنگاه ها به بورس اوراق بهادار در افزایش دامنه فعالیت آنها تاثیر دارد؟
- آیا پیوستن بنگاه ها به بورس اوراق بهادار در افزایش اثربخشی فعالیتهای آنها تاثیر دارد؟
- آیا پیوستن بنگاه ها به بورس اوراق بهادار در افزایش کارایی آنها تاثیر دارد؟

۳-۱ اهمیت موضوع

تئوری های موجود، ارتباط بین توسعه مالی و رشد اقتصادی و اثرات مجزای بازار سرمایه و بانک ها بر رشد اقتصادی را تایید نموده اند.

بسیاری از مدل ها، نظیر کینگ و لوین (۱۹۹۳)^۲ تایید می کنند که وجود واسطه های مالی و ارتباط آن ها با بازارهای مالی، هزینه های معاملاتی و اطلاعاتی را کاهش داده و کمک بزرگی به تخصیص مناسب منابع نمود و منجر به تحقق رشد بلندمدت می شوند. این دسته از مدل ها، هم چنین نشان می دهند که توسعه مالی، با

^۱ -Dreyer&kjell

^۲ King, Robert G. And Levine, Rose

گسترش تخصیص منابع و کاهش نرخ بازده پس انداز، منجر به کاهش نرخ پس انداز شود. تئوری‌های موجود در مورد ارتباط بین بازار بورس و بنگاه‌ها نشان می‌دهد که این دو می‌توانند جانشین و مکمل هم باشند. در این چهارچوب، نه تنها اثر بازار سرمایه بر سطح رشد اقتصادی نشان داده می‌شود، بلکه اثر آن بر نرخ رشد نیز دیده می‌شود. لوین (۱۹۹۱)^۱ در این چهارچوب چند دیدگاه مطرح می‌کند: دیدگاه اول بیان می‌کند بازار بورس رشد اقتصادی بلند مدت را بهبود می‌بخشد. در دیدگاه دوم، نقدینگی بازار نقش موثری در رشد اقتصادی دارد. نقدینگی موجود در بازار بورس می‌تواند منابع مناسبی برای سرمایه‌گذاری فراهم نماید و منجر به ایجاد دارایی دایمی به واسطه انتشار سهام شود.

در واقع انجام این تحقیق از چند حیث حائز اهمیت است. اول این که وجود واسطه‌های مالی ریسک را توزیع می‌کند. بدون وجود بازار مالی، وجوه سرمایه‌گذاری شده از پروژه‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت خارج می‌شود و این امر، منجر به کاهش رشد اقتصادی می‌گردد. بورس اوراق بهادار، امکان سرمایه‌گذاری بلندمدت را فراهم می‌کند.

در کل، ریسک نقدینگی و ریسک بهره‌وری که سرمایه‌گذاران خرد با آن مواجه می‌شوند، متنوع می‌باشد. بازار بورس این امکان را به سرمایه‌گذاران می‌دهد که در تعداد زیادی از بنگاه‌ها سهام باشند و با تنوع امکانات واسطه‌های مالی، اقتصاد را به سرمایه‌گذاری در پروژه‌های با ریسک بالا تشویق می‌کند و این امر منجر به تحریک رشد اقتصادی می‌شود.

دوم این که واسطه‌های مالی با به دست آوردن اطلاعات، تخصیص منابع بین پروژه‌های مختلف را بهبود می‌بخشند. وجود اطلاعات نامتقارن، انجام یک تحقیق را الزامی می‌کند. ممکن است که بنگاهی پروژه‌هایی برای اجرا داشته باشد ولی اطلاعات مفیدی راجع به الزامات اجرای آن در اختیار سرمایه‌گذاران قرار ندهد؛ بنابراین کسب اطلاعات برای سرمایه‌گذاران پرهزینه خواهد بود. بازار بورس شرایطی را فراهم می‌کند تا سرمایه‌گذاران بتوانند اطلاعات مورد نیاز برای انجام سرمایه‌گذاری را به دست آورند.

سوم این که بازار بورس کنترل شرکتی را بهتر می‌کند. بازار بورس، منافع مشترکی را بین مدیران و مالکان بنگاه‌ها فراهم می‌کند.

چهارم این که بازار بورس باعث تحرک مناسب پس انداز می‌شود. بازار بورس، سرمایه‌های خرد را جمع‌آوری نموده و آن‌ها را در محل‌های مناسب سرمایه‌گذاری می‌کند.

پنجم این که بازار مالی تخصصی شدن را افزایش می‌دهد. تخصصی شدن باعث کاهش هزینه‌های معاملات شده و رشد اقتصادی را افزایش می‌دهد.

---

^۱ Levine, R.

۱-۴ اهداف تحقیق

هدف کلی

شناسایی تاثیر پیوستن بنگاه های اقتصادی به بورس اوراق بهادار در رونق بازرگانی و رقابتی شدن تولیدات و خدمات آنها در بازار

- ۱- شناسایی تاثیر پیوستن بنگاه ها به بورس اوراق بهادار بر افزایش قدرت رقابتی آنها .
- ۲- شناسایی تاثیر پیوستن بنگاه ها به بورس اوراق بهادار بر افزایش توانمندی های سرمایه ای آنها .
- ۳- شناسایی تاثیر پیوستن بنگاه ها به بورس اوراق بهادار بر افزایش دامنه فعالیت های آنها .
- شناسایی تاثیر پیوستن بنگاه ها به بورس اوراق بهادار در افزایش اثربخشی فعالیتهای آنها .
- شناسایی تاثیر پیوستن بنگاه ها به بورس اوراق بهادار در افزایش کارایی آنها .

۱-۵ فرضیه های تحقیق

- پیوستن بنگاه ها به بورس در افزایش توان رقابتی آنها موثر است .
- پیوستن بنگاه ها به بورس در افزایش توانمندی های مالی سرمایه ای و نقدینگی آنها موثر است .
- پیوستن بنگاه ها به بورس اوراق بهادار در افزایش دامنه فعالیت آنها موثر است .
- پیوستن بنگاه ها به بورس اوراق بهادار در افزایش اثربخشی فعالیتهای آنها موثر است .
- پیوستن بنگاه ها به بورس اوراق بهادار در افزایش کارایی آنها موثر است .

۱-۶ روش تحقیق

در پژوهش حاضر اثرات پیوستن بنگاه های اقتصادی به بورس اوراق بهادار در رونق بازرگانی و رقابتی شدن تولیدات و خدمات آنها در بازار، مورد بررسی قرار گرفت بنابراین نوع تحقیق بر مبنای هدف کاربردی است در این تحقیق از روش توصیفی زمینه یاب (تحقیقات پیمایشی) استفاده شده است که دیدگاه کارشناسان را نسبت به پیوستن بنگاه های اقتصادی به بورس اوراق بهادار و تاثیر آن را در رونق بازرگانی و رقابتی شدن تولیدات و خدمات آنها در بازار مورد بررسی قرار می دهد .

در این تحقیق جامعه آماری شامل کلیه مدیران و کارشناسان بنگاه های اقتصادی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار در استان تهران می باشد . که تعداد آنها ۱۸۵ بنگاه می باشد و تعداد مدیران و کارشناسان آنها بر اساس لیست ارائه شده از بورس ۵۰۱ نفر می باشد . بدلیل عدم دسترسی به تمامی اعضا جامعه آماری (مدیران و کارشناسان بنگاه های اقتصادی در استان تهران) نمونه گیری اتخاذ شد

و حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران ۱۹۵ نفر به دست آمد؛ اعضا نمونه به صورت تصادفی سا ده از لیست معرفی شده از سوی سازمان بورس اوراق بهادار انتخاب شده‌اند. در این تحقیق، برای کسب داده‌های اولیه جهت تجزیه و تحلیل، از پرسشنامه استفاده گردیده است.

پرسشنامه، مجموعه‌ای از سوال‌هاست که پاسخ‌دهنده با ملاحظه آنها، پاسخ آنها را ارائه می‌دهد. از پرسشنامه، زمانی که بخواهیم اطلاعات فراوانی را آسان و سریع به دست آوریم، استفاده می‌شود. در بیشتر تحقیقات، پرسشنامه‌هایی که دارای سوالات بسته پاسخ هستند، به دلیل سهولت آنالیز آماری و صرفه‌جویی در وقت به کار می‌روند، در این تحقیق برای جمع‌آوری اطلاعات در جهت آزمون فرضیه‌های پیش‌بینی شده از پرسشنامه بسته استفاده شده است. پرسشنامه حاوی ۱۲ سوال درباره هر سه متغیر رونق بازرگانی، رقابتی شدن تولیدات و خدمات بنگاه‌ها بر اثر پیوستن آنها به بورس اوراق بهادار می‌باشد که براساس متغیرهای مدل تحقیق می‌باشد.

به منظور اندازه‌گیری قابلیت اعتماد، از روش آلفای کرونباخ و با استفاده نرم افزار SPSS انجام گردیده است. بدین منظور یک نمونه اولیه شامل ۳۰ پرسشنامه، پیش‌آزمون گردید و سپس با استفاده از داده‌های به دست آمده از این پرسشنامه‌ها و به کمک نرم‌افزار آماری SPSS، میزان ضریب اعتماد با روش آلفای کرونباخ محاسبه شد که عدد ۰/۹۸ به دست آمد و این عدد، نشان‌دهنده آن است که پرسشنامه مورد استفاده، از قابلیت اعتماد و ی‌ا به عبارت دیگر از پایایی لازم برخوردار است.

همچنین برای روایی پرسشنامه این پژوهش نیز قبل از اجرای نهایی، پرسشنامه، یعنی ۱۰ پاسخ‌دهنده به صورت محدود و همچنین ۳ نفر از اساتید دانشگاه توزیع گردید، تا ابهام‌های آن به حداقل ممکن کاهش یافته و در مقابل، پایایی و روایی (اعتبار) آن افزایش پیدا کند. بنا براین در این تحقیق برای روایی پرسشنامه از روایی محتوا استفاده شده است.

در این تحقیق، برای تجزیه و تحلیل داده‌های به دست آمده از نمونه‌ها، از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است و به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات، از نرم‌افزار SPSS استفاده گردیده است.

آزمون‌های آماری مورد استفاده به شرح زیر است:

با توجه به اینکه آزمون فرضیه‌ها عمدتاً مستلزم تحلیل میانگین‌های پاسخ‌های افراد است و متغیرهای مورد بررسی از نوع فاصله‌ای هستند، برای آزمون فرضیه‌ها به‌طور عمده، از روش آزمون t تک متغیره و تحلیل واریانس درونی استفاده شده است.